

Finansdepartementet
Postboks 8008 Dep
0030 OSLO

VÅR REFERANSE
20/4754

DERES REFERANSE
20/618

DATO
28.01.2021

Aktuarenes rolle i forsikringsforetak og pensjonskasser

Finanstilsynet viser til brev 15. april 2020, der departementet har bedt Finanstilsynet om å vurdere forslag fra Den Norske Aktuarforening og Aktuarkonsulenters Forum om å nedsette en arbeidsgruppe for å vurdere aktuarenes rolle i forsikringsforetak og pensjonskasser innenfor rammene av Solvens II-direktivet (direktiv 2009/138/EF) og IORP II-direktivet (direktiv (EU) 2016/2341, det reviderte tjenestepensjonsdirektivet). Departementet har også bedt om Finanstilsynets vurdering av om det eventuelt er andre tiltak som kan vurderes i lys av forslagene fra Den Norske Aktuarforening og Aktuarkonsulenters Forum.

Finanstilsynet har i tillegg hatt møte med Den Norske Aktuarforening og Aktuarkonsulenters Forum 26. mai 2020. I møtet redegjorde nevnte foreninger nærmere for bakgrunnen for forslaget.

I punkt 1 nedenfor er det redegjort kort for forslaget fra Den Norske Aktuarforening og Aktuarkonsulenters Forum. Punkt 2 inneholder en omtale av reglene om ansvarshavende aktuar. I punkt 3 er det redegjort for Solvens II-regelverket om aktuarfunksjonen som en kontrollfunksjon/nøkkelfunksjon i forsikringsforetak. I punkt 4 omtales aktuarfunksjonen i pensjonskasser, jf. IORP II. Punkt 5 omhandler reguleringen i andre nordiske land. Finanstilsynets vurderinger og tilrådning fremgår i punkt 6 og 7.

1. Nærmere om forslaget fra Den Norske Aktuarforening og Aktuarkonsulenters Forum

Den Norske Aktuarforening og Aktuarkonsulenters Forum har vist til at ved gjennomføringen av Solvens II-direktivet i norsk rett, ble kravet om ansvarshavende aktuar i forsikringsforetak fjernet. Krav til eksplisitt kompetanse og praksis for å være ansvarshavende aktuar ble også fjernet. I høringsforslaget om gjennomføring av IORP II-direktivet i norsk rett er tilsvarende endring foreslått for pensjonskasser. Den Norske Aktuarforening og Aktuarkonsulenters Forum har i brev 5. februar 2020 foreslått at Finansdepartementet nedsetter en arbeidsgruppe for å utrede *"hvordan skillet mellom utøvende aktuar, aktuarfunksjonen og risikostyringsfunksjonen kan fungere best mulig innenfor EUs regelverk og hensyn tatt til eventuelle særnorske forhold. Dette innebærer også en vurdering knyttet til å gjeninnføre mer konkrete krav til utdannelse og etterutdannelse for å fylle aktuar- og risikostyringsfunksjonen og krav til utøvende aktuar, samt om Finanstilsynet bør ha en rolle for å godkjenne de som skal utføre funksjonene."*

2. Kort om ansvarshavende aktuar

For forsikringsforetak var det krav til ansvarshavende aktuar fram til innføringen av Solvens II-reglene i norsk rett 1. januar 2016.

For pensjonskasser er det fortsatt krav om ansvarshavende aktuar, jf. forsikringsvirksomhetsloven (lov 10. juni 2005 nr. 44) § 2-5 og forskrift 9. desember 2016 nr. 1503 om pensjonsforetak kapittel 6. Bestemmelsene er en videreføring av bestemmelser i aktuarforskriften som tidligere også gjaldt forsikringsforetak. Finanstilsynet har i høringsnotat 31. januar 2019 om gjennomføring av IORP II i norsk rett foreslått at kravet om ansvarshavende aktuar for pensjonskasser oppheves.

2.1 Oppgaver

Ifølge forsikringsvirksomhetsloven § 2-5 skal ansvarshavende aktuar foreta de nødvendige forsikringstekniske beregninger og undersøkelser i pensjonskassen. Oppgavene til ansvarshavende aktuar er nærmere regulert i forskrift om pensjonsforetak § 31. Aktuaren skal sørge for at pensjonskassens virksomhet til enhver tid blir drevet på en forsikringsteknisk forsvarlig måte. Aktuaren skal beregne forsikringsmessige avsetninger og endringer i avsetningsgrunnlaget. Aktuaren skal også sørge for at tilordning av avkastning og overskudd ved forvaltning av midler samt overskudd på risikoresultat skjer i henhold til forsikringsvirksomhetsloven. Aktuaren skal videre påse at pensjonskassens premier ikke er fastsatt i strid med forsikringsvirksomhetsloven. Aktuaren skal dessuten sørge for at pensjonskassen gir melding til Finanstilsynet om fastsatte pristariffer og prinsippene for utforming av tariffene. I tillegg skal aktuaren sørge for at det blir utarbeidet statistikk over forsikringsbestanden.

2.2 Krav til utdanning og erfaring

Det følger av forskrift om pensjonsforetak § 29 at Finanstilsynet kan godkjenne en person som aktuar dersom vedkommende har høyere eksamen fra universitet eller høyskole i forsikringsteknisk eller finansiell matematikk og vedkommende etter eksamen har minst tre års relevant praksis fra livsforsikring eller praksis som må kunne anses likeverdig med denne. Det stilles også krav til at vedkommende, bortsett fra lønn eller godtgjørelse for utført arbeid, er uavhengig av pensjonskassen og at det ikke i forbindelse med tidligere verv foreligger forhold som kan medføre tilbakekall av godkjenning som aktuar. Eksamen fra utenlandsk institusjon kan bare godtas dersom Finanstilsynet finner at eksamenen kan anses likeverdig med eksamen med aktuarkompetanse fra norsk universitet.

Videre følger det av forskrift om pensjonsforetak § 34 at Finanstilsynet kan godkjenne et konsulentfirma som ansvarshavende aktuar. Konsulentfirmaet må godtgjøre at det har nødvendig aktuarkompetanse som kan utføre de pålagte funksjonene i pensjonskassen.

2.3 Aktuarens varslingsplikt

Ansvarshavende aktuar har en plikt til å varsle daglig leder og styret i pensjonskassen dersom det avdekkes at avsetninger, premiefastsettelse, regnskapsføring eller overskuddsdeling ikke er i samsvar med regelverket, jf. forskrift om pensjonsforetak § 32. Dersom forholdet ikke bringes i orden innen fire uker, skal aktuaren varsle Finanstilsynet.

3. Aktuarfunksjonen i Solvens II

3.1 Aktuarfunksjonens oppgaver

Solvens II-direktivet artikkel 48 nr. 1 inneholder overordnede bestemmelser om aktuarfunksjonens oppgaver. Disse er beskrevet slik i Finanstilsynets høringsnotat 12. august 2011 om gjennomføring av Solvens II punkt 3.1.1 på side 42:

"... En hovedoppgave er å samordne/koordinere beregningen av de forsikringstekniske avsetningene. Funksjonen skal sikre at metoder, underliggende modeller og forutsetninger som legges til grunn i beregningene, er hensiktsmessige og at dataene som benyttes, er fullstendige og for øvrig av god kvalitet. Aktuarfunksjonen skal sammenligne beste estimat mot erfaring og informere styret om påliteligheten og tilstrekkeligheten av beregningene av de forsikringstekniske avsetningene. I spesielle tilfeller der selskapet ikke råder over en tilstrekkelig mengde data av tilfredsstillende kvalitet til å kunne anvende en pålitelig aktuariell metode og selskapet derfor benytter hensiktsmessige approksimasjoner, herunder saksavsetninger, ved beregningen av beste estimat, skal aktuarfunksjonen overvåke dette særskilt. Aktuarfunksjonen skal videre ta stilling til selskapets forsikringstegnings- og gjenforsikringsstrategi. Aktuarfunksjonen skal bidra til effektiv gjennomføring av systemet for risikostyring, særlig når det gjelder risikomodeller som ligger til grunn for beregningen av kapitalkravene (solvenskapitalkravet og minstekapitalkravet) og egenvurderingen av risiko og solvens. ..."

Direktivets krav til aktuarfunksjonen er konkretisert nærmere i Solvens II-forordningen (forordning (EU) 2015/35 om utfylling av Solvens II-direktivet) artikkel 272, som er gjennomført i norsk rett i Solvens II-forskriften (forskrift 25. august 2015 nr. 999) § 53 første ledd. En kopi av Solvens II-forordningen artikkel 272 i dansk versjon følger vedlagt.

Det fremgår av Solvens II-forordningen artikkel 272 at aktuarfunksjonen minst én gang per år skal utarbeide en skriftlig rapport som skal framlegges for styret. Rapporten skal dokumentere alle oppgaver som aktuarfunksjonen har utført, samt resultatene av dem, og skal klart identifisere eventuelle mangler og gi anbefalinger om hvordan manglene bør rettes opp.

3.2 Krav til egnethet

Aktuarfunksjonen er en nøkkelfunksjon etter Solvens II-direktivet. Direktivet artikkel 42 inneholder generelle krav til egnethet, herunder faglige kvalifikasjoner og erfaring, for personer som innehar nøkkelfunksjoner. Generelle krav til egnethet følger også av Solvens II-forordningen artikkel 273. De generelle kravene til egnethet er gjennomført i norsk rett i finansforetaksloven (lov 10. april 2014 nr. 17) § 3-5 om krav til ledelsen i finansforetak og i Solvens II-forskriften § 53 første ledd, som fastsetter at EØS-forpliktelser som tilsvarer Solvens II-forordningen gjelder som forskrift. I tillegg inneholder Solvens II-direktivet artikkel 48 nr. 2 mer spesifikke kvalifikasjonskrav for aktuarfunksjonen, som er gjennomført slik i Solvens II-forskriften § 28 første ledd:

"Den uavhengige kontrollfunksjonen med ansvar for aktuarfaglige oppgaver (aktuarfunksjonen) skal utføres av personer som har kunnskap om forsikringsteknisk og finansiell matematikk på et nivå som står i forhold til arten, omfanget og kompleksiteten av

risikoene i virksomheten og som kan godtgjøre at de har relevant erfaring med gjeldende faglige standarder."

Etter gjeldende rett vurderer Finanstilsynet om lederne for nøkkelfunksjonene er egnet i forbindelse med behandlingen av foretakets søknad om tillatelse som forsikringsforetak, jf. finansforetaksloven § 3-5 og finansforetaksforskriften (forskrift 9. desember 2016 nr. 1502) § 3-1. Etter at foretaket har fått tillatelse, skal foretaket selv påse at lovgivningens krav til egnethet er oppfylt. Finanstilsynets rolle vil være å kontrollere at foretaket overholder sine plikter. Ved utskifting av leder for nøkkelfunksjoner, skal foretaket sende melding om endringen til Finanstilsynet, jf. finansforetaksloven § 8-14 og finansforetaksforskriften § 3-1. Finanstilsynet vil følge opp meldinger om utskifting av leder for nøkkelfunksjoner dersom det vurderes å være usikkerhet knyttet til om vedkommende er egnet for stillingen.

3.3 Forholdet mellom risikostyringsfunksjon og aktuarfunksjon

Solvens II-direktivet artikkel 44 inneholder bestemmelser om risikostyringsfunksjonens oppgaver, som er konkretisert nærmere i Solvens II-forordningen artikkel 269. Finanstilsynets høringsnotat 12. august 2011 om gjennomføring av Solvens II punkt 3.1.1, side 41-42, inneholder en beskrivelse av direktivets krav til risikostyringsfunksjonen, og det vises til fremstillingen der:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---utkast-til-lovregler---solvens-/id661394/?expand=horingsnotater>

I Solvens II-direktivet artikkel 41 nr. 1 stilles det generelle krav til systemet for risikostyring og internkontroll, herunder at foretaket skal ha en hensiktsmessig organisering med klar ansvarsfordeling. Det fremgår også av punkt 31 i direktivets fortale at forsikringsforetaket, innenfor bestemmelsene i regelverket, kan organisere nøkkelfunksjonene som det ønsker. Videre heter det i punkt 32 i fortalen at mindre foretak med lite kompleks virksomhet kan la flere funksjoner utøves av én person eller én organisatorisk enhet, med unntak av internrevisjonsfunksjonen. I Solvens II-forordningen artikkel 268 er det bestemmelser om nøkkelfunksjonenes uavhengighet, og det er fastsatt at foretaket skal inkorporere funksjonene og tilhørende rapporteringslinjer i organisasjonsstrukturen på en måte som sikrer at hver enkelt funksjon er fri for påvirkning som kan undergrave funksjonens evne til å utføre sine plikter på en objektiv og uavhengig måte. I Solvens II-forordningen artikkel 269 nr. 2 bokstav c fremgår det uttrykkelig at risikostyringsfunksjonen skal samarbeide tett med aktuarfunksjonen.

Kravene i Solvens II-direktivet og Solvens II-forordningen som er gjennomgått ovenfor, er gjennomført i finansforetaksloven § 13-5 om forsvarlig virksomhet og i Solvens II-forskriften kapittel 6 om systemet for risikostyring og internkontroll og § 53 første ledd. Sistnevnte bestemmelse fastsetter at EØS-forpliktelser som tilsvarer Solvens II-forordningen gjelder som forskrift.

4. Aktuarfunksjonen i IORP II

Forventet fremtidige EØS-forpliktelser som tilsvarer det reviderte tjenestepensjonsdirektivet (IORP II) artikkel 24, jf. artikkel 27, innfører krav om at pensjonsforetak som dekker biometriske risikoer eller forvalter pensjonsordninger med avkastningsgaranti, skal ha en aktuarfunksjon. I direktivet

stilles det også krav om risikostyringsfunksjon. Både aktuarfunksjonen og risikofunksjonen er nøkkelfunksjoner etter direktivet, jf. artikkel 24.

Det fremgår av direktivet artikkel 22 nr. 1 bokstav a at personer som utøver aktuarfunksjoner eller risikostyringsfunksjoner må ha faglige kvalifikasjoner, kunnskap og erfaring som er tilstrekkelig til at de kan ivareta sine nøkkelfunksjoner på korrekt måte. Videre er det uttalt i punkt 40 i direktivets fortale at aktuarfunksjonen bør utføres av personer som har kunnskap om forsikringsteknisk og finansiell matematikk på et nivå som står i forhold til arten, omfanget og kompleksiteten av risikoene i virksomheten og som kan godtgjøre at de har relevant erfaring med gjeldende faglige standarder.

IORP II artikkel 24 nr. 2 åpner for at risikostyrings- og aktuarfunksjonen kan utføres av samme person.

Personer som ivaretar nøkkelfunksjoner skal underrette pensjonsforetakets ledelse om alle vesentlige resultater av undersøkelser og om anbefalinger innenfor sitt ansvarsområde, jf. direktivet artikkel 24 nr. 4. I direktivet fremgår det videre at personer som ivaretar nøkkelfunksjoner skal ha en selvstendig plikt til å varsle tilsynsmyndighetene hvis pensjonsforetakets ledelse ikke i tide gjennomfører hensiktsmessige korrigerende tiltak, jf. artikkel 24 nr. 5. Plikten til å varsle tilsynsmyndighetene gjelder for det første der nøkkelfunksjonen har påvist en vesentlig risiko for at pensjonsforetaket ikke vil oppfylle et vesentlig lovkrav, og dette i betydelig grad kan påvirke interessene til medlemmene i pensjonsordningene. For det andre gjelder plikten til å varsle tilsynsmyndighetene der nøkkelfunksjonen har konstatert en vesentlig overtredelse av bestemmelser som gjelder pensjonsforetaket. Selvinkrimineringsvernet gjelder for dem som har varslingsplikt. Medlemsstatene skal sikre rettslig beskyttelse av personer som varslers tilsynsmyndighetene, jf. artikkel 24 nr. 6.

Ansvarsområdene til aktuarfunksjonen er beskrevet nærmere i direktivet artikkel 27 nr. 1. Det er redegjort nærmere for dette i Finanstilsynets høringsnotat 31. januar 2019 om gjennomføring av IORP II i norsk rett kapittel 10.2.4, og det vises til fremstillingen der:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---gjennomforing-av-eus-tjenestepensjonsdirektiv-iorp-ii/id2661615/>

I høringsnotat 31. januar 2019 om gjennomføring av IORP II i norsk rett kapittel 10.3.4 har Finanstilsynet foreslått at gjeldende regler om ansvarshavende aktuar i forsikringsvirksomhetsloven § 2-5 og forskrift om pensjonsforetak kapittel 6 oppheves, og at det innføres krav om at pensjonskasser skal ha aktuarfunksjon som en av flere nøkkelfunksjoner/kontrollfunksjoner. Regelteknisk er dette foreslått gjennomført ved at finansforetaksloven § 13-5 annet ledd endres, slik at det kreves at pensjonskasser skal ha uavhengige kontrollfunksjoner med ansvar for aktuarfaglige oppgaver. De generelle kravene til kvalifikasjoner og yrkeserfaring i finansforetaksloven § 3-5 vil gjelde for personer som ivaretar nøkkelfunksjoner. Finanstilsynet har videre foreslått at det innføres krav om risikostyringsfunksjon for pensjonsforetak.

I høringsnotatet har Finanstilsynet videre foreslått å fastsette i forskrift om pensjonsforetak § 24 femte ledd at personer som utfører kontrollfunksjoner skal varsle Finanstilsynet hvis det er risiko for at pensjonsforetaket ikke vil oppfylle lov- eller forskriftskrav av vesentlig betydning for

medlemmene, eller det er påvist vesentlig overtredelse av lover eller forskrifter og foretakets styre ikke innen rimelig tid har iverksatt hensiktsmessige tiltak for å rette på forholdet, se høringsnotatet punkt 10.3.1 og forskriftsforslaget side 106.

IORP II-direktivet er basert på minimumsharmonisering, og nasjonale myndigheter kan derfor stille andre krav i tillegg. Finanstilsynet har ikke foreslått tilleggskrav i høringsnotatet når det gjelder aktuarfunksjonen og risikostyringsfunksjonen.

5. Om reguleringen i andre nordiske land

I EIOPAs retningslinjer om "System of governance" (EIOPA-BoS-14/253) for forsikringsforetak heter det:

"Currently, the institution of the “responsible/appointed actuary” exists in some Member States. As the “responsible/appointed actuary” is not foreseen by Solvency II, it is up to the supervisory authorities concerned to decide on whether to keep the “responsible/appointed actuary” or not, and how it relates to the actuarial function."

https://www.eiopa.europa.eu/content/guidelines-system-governance_en?source=search

I svensk rett stilles konkrete krav til utdanning og praksis for personer som har ansvar for aktuarfunksjonen i forsikringsforetak, jf. Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd om försäkringsrörelse 9 kapittel § 8 til § 16:

<https://www.fi.se/contentassets/d9cbf4570ebf4d55ae5c305894599a82/fs1508k2-2020.pdf>

Videre stilles det i svensk rett tilsvarende krav for personer som utfører aktuarfunksjonen i tjenstepensjonsforetak, jf. Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd om tjänstepensionsföretag 8 kapittel 8 § til 15 §:

<https://www.fi.se/contentassets/77f3d56daed74051aed8044001cdcd37/fs1921.pdf>

Feil! Hyperkoblingsreferansen er ugyldig. Danmark ser ut til å ha beholdt instituttet ansvarshavende aktuar for forsikringsforetak og pensjonskasser, i tillegg til aktuarfunksjonen som en nøkkelfunksjon. Det er åpnet for at foretak som har ansvarshavende aktuar kan utpeke vedkommende person som nøkkelperson i aktuarfunksjonen. I "Bekendtgørelse om ansvarshavende aktuar" (BEK nr 1305 af 28/11/2017) stilles det konkrete krav til utdanning og erfaring for ansvarshavende aktuar:

<https://www.finanstilsynet.dk/~media/Lovgivning/Lovsamling/BEK-2017/BEK1305-281117-pdf.pdf>

Ifølge den danske loven om finansiell virksomhet (LBK nr 937 af 06/09/2019) § 75, skal ansvarshavende aktuar varsle det danske finanstilsynet om forhold som er avgjørende for foretakets fortsatte drift. Varslingsplikt foreligger også blant annet hvis det er grunn til å anta at foretaket ikke oppfyller krav til solvens. Videre skal ansvarshavende aktuar ifølge § 108 i nevnte lov varsle det danske finanstilsynet hvis foretaket ikke oppfyller kravene til forsikringstekniske avsetninger:

<https://www.retsinformation.dk/eli/ta/2019/937>

Etter det Finanstilsynet har fått opplyst, stilles det ikke formelle krav til utdanning eller erfaring for aktuarfunksjonen i forsikringsforetak i finsk rett utover det som følger av Solvens II-reglene. Det kreves heller ikke særskilt godkjenning fra tilsynsmyndighetene av personer som utøver aktuarfunksjonen.

6. Finanstilsynets vurdering

6.1 Innledning og problemstillinger

Finanstilsynet viser til at kravene til egnethet (utdanning og erfaring med videre) for personer som utfører nøkkelfunksjoner i forsikringsforetak ble tydeliggjort ved innføringen av Solvens II-regelverket i norsk rett. Som det fremgår i omtalen ovenfor, skal et forsikringsforetak ha ulike kontrollfunksjoner, og personer som utøver kontrollfunksjonene skal være egnet. Det forutsetter at personene som utfører oppgavene som hører under kontrollfunksjonene har nødvendig utdanning og erfaring. Finanstilsynet viser videre til at IORP II innfører krav om nøkkelfunksjoner for pensjonsforetak, og at direktivet stiller krav om at personer som utfører disse funksjonene skal ha faglige kvalifikasjoner, kunnskap og erfaring som er tilstrekkelig til at de kan utføre funksjonene på korrekt måte. Spørsmålet er om det er nødvendig å regulere konkrete utdanningskrav til to av kontrollfunksjonene (aktuarfunksjonen og risikostyringsfunksjonen) nærmere. I møte 26. mai 2020 med Den Norske Aktuarforening og Aktuarkonsulenters Forum viste nevnte foreninger også til at de ønsker å ha/gjeninnføre en særskilt varslingskanal for aktuarer til Finanstilsynet. Videre er det spørsmål om det er behov for å utrede hvordan skillet mellom utøvende aktuar, aktuarfunksjonen og risikostyringsfunksjonen kan fungere best mulig innenfor EØS-reglene.

6.2 Krav til utdanning og erfaring

Finanstilsynet viser til at styret i finansforetak har ansvar for forsvarlig organisering av virksomheten, herunder at foretaket har en klar organisasjonsstruktur og ansvarsfordeling samt klare og hensiktsmessige styrings- og kontrollordninger, jf. blant annet finansforetaksloven § 13-5 og § 8-6. Styret har herunder ansvar for at kontrollfunksjonene oppfyller kravene til kompetanse som stilles i Solvens II-regelverket og forventet fremtidige EØS-forpliktelser som tilsvarende IORP II, og at vedkommende som ansettes for øvrig er egnet. For aktuarfunksjonen i forsikringsforetak er det stilt særskilte krav i Solvens II-direktivet artikkel 48 nr. 2, som er gjennomført i norsk rett i Solvens II-forskriften § 28 første ledd. Der er det fastsatt at aktuarfunksjonen skal utføres av personer som "har kunnskap om forsikringsteknisk og finansiell matematikk på et nivå som står i forhold til arten, omfanget og kompleksiteten av risikoene i virksomheten og som kan godtgjøre at de har relevant erfaring med gjeldende faglige standarder." Etter Finanstilsynets vurdering er det heller ikke nødvendig å konkretisere utdanningskravet mer spesifikt.

Ifølge IORP II skal personer som utfører aktuarfunksjonen i pensjonskasser ha faglige kvalifikasjoner, kunnskap og erfaring som er tilstrekkelig til at de kan ivareta sine nøkkelfunksjoner på korrekt måte. Tilsvarende krav stilles i direktivet til personer som utfører de andre nøkkelfunksjonene som direktivet omhandler, det vil si risikostyringsfunksjonen og internrevisjonsfunksjonen. Etter Finanstilsynets vurdering er det heller ikke for pensjonsforetak behov for å konkretisere utdanningskravet mer spesifikt for aktuarfunksjonen ved gjennomføring av fremtidige EØS-forpliktelser som tilsvarende IORP II i norsk rett.

Etter Finanstilsynets vurdering er det heller ikke naturlig at Finanstilsynet skal godkjenne utdanningen og erfaringen til personer som utfører en særskilt rolle i finansforetakene. Finanstilsynet bemerker at selv om formelle kvalifikasjoner i form av bestemte utdanningskrav og krav til erfaring kan sies å være en nødvendig forutsetning for å kunne utøve eller ha ansvaret for aktuarfunksjonen i et forsikringsforetak, vil også andre kvaliteter/personlige egenskaper være avgjørende i en slik funksjon. Finanstilsynet understreker videre at det er foretakets ansvar å påse at det er forsvarlig organisert, herunder at personer som bekler nøkkelfunksjoner har tilstrekkelig faglig tyngde og integritet. Finanstilsynet peker i den sammenheng på at aktuarfunksjonen bare er en av flere nøkkelfunksjoner der styret har ansvaret for å påse egnethet og oversende melding om dette til Finanstilsynet. Finanstilsynet vil følge opp overfor foretaket dersom det vurderer at en person likevel ikke er egnet.

6.3 Særskilt varslingsplikt for aktuarfunksjonen?

I tilsynsvirksomheten forholder Finanstilsynet seg til styret i foretak under tilsyn, og ikke til enkeltpersoner i foretakene. Det er styret i foretakene som har ansvaret for forvaltningen av virksomheten, jf. blant annet finansforetaksloven § 8-6, § 8-7 og § 13-5.

Finanstilsynet viser videre til at selv om det ikke er gitt særskilte regler om varslingsplikt for enkeltpersoner i forsikringsforetak, finnes det lovregler som skal bidra til at alle ansatte kan varsle myndighetene om mulige overtredelser i virksomheten ved behov. Ifølge finansforetaksloven § 13-5 femte ledd skal finansforetak legge til rette for at ansatte i foretaket kan varsle til myndigheter om overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av lov. Det følger videre av arbeidsmiljøloven § 2 A-1 at arbeidstakere har rett til å varsle om kritikkverdige forhold i arbeidsgivers virksomhet. Innleide arbeidstakere har også rett til å varsle om kritikkverdige forhold i virksomheten til innleier. I arbeidsmiljøloven § 2 A-2 annet ledd er det fastsatt at arbeidstaker alltid kan varsle eksternt til en offentlig tilsynsmyndighet. Finanstilsynet har opprettet en anonym varslingsportal på sine nettsider som kan benyttes til slik varsling.

For pensjonskasser har Finanstilsynet foreslått særlige regler om varslingsplikt for personer som utfører kontrollfunksjoner, jf. høringsnotat 31. januar 2019 om gjennomføring av IORP II i norsk rett kapittel 10.3.1 og forslaget til endringer i forskrift om pensjonsforetak § 24 på side 106 i høringsnotatet. Varslingsplikten vil ifølge høringsforslaget omfatte alle kontrollfunksjonene, og ikke bare aktuarfunksjonen. Høringsforslaget vil gjennomføre minimumskravene i IORP II. Forslaget er ikke begrunnet i at Finanstilsynet har avdekket behov for en særskilt varslingsplikt i disse tilfellene.

Finanstilsynet kan heller ikke se at den særskilte plikten for ansvarshavende aktuar til å varsle Finanstilsynet i gjeldende forskrift om pensjonsforetak § 32, som også gjaldt for ansvarshavende aktuar i forsikringsforetak frem til Solvens II-reglene trådte i kraft, har medført at Finanstilsynet faktisk har mottatt varsler.

Etter Finanstilsynets vurdering er det ikke behov for særskilte regler som pålegger personer som utfører aktuarfunksjoner å varsle Finanstilsynet i nærmere angitte situasjoner. Det kan også nevnes at Finanstilsynet ved stedlig tilsyn i forsikringsforetakene, alltid gjennomfører samtaler med henholdsvis risikostyringsfunksjonen og aktuarfunksjonen. Tilsvarende har Finanstilsynet samtale med ansvarshavende aktuar i pensjonskassene.

6.4 Behov for å utrede skillet mellom ulike funksjoner

Ved gjennomføring av Solvens II-regelverket i norsk rett er de ulike funksjonenes rolle i forsikringsforetak angitt, jf. finansforetaksloven § 13-5 annet ledd og Solvens II-forskriften § 27 om risikostyringsfunksjonen og § 28 om aktuarfunksjonen. Se også forordning (EU) 2015/35 om utfylling av Solvens II-direktivet artikkel 269 om risikostyringsfunksjonens oppgaver og artikkel 272 om aktuarfunksjonens oppgaver, som ifølge Solvens II-forskriften § 53 gjelder som forskrift. Finanstilsynet har ikke avdekket at det har vært uklarheter om de ulike kontrollfunksjonenes oppgaver og roller.

På tilsvarende måte er de ulike kontrollfunksjonenes rolle angitt i forslaget til gjennomføring av IORP II i norsk rett, jf. Finanstilsynets høringsnotat 31. januar 2019 punkt 10.3 og forslaget til endringer i forskrift om pensjonsforetak § 24 til § 27, se høringsnotatet side 106 og 107.

Finanstilsynet har i tilsynsrapporter for forsikringsforetak (se for eksempel rapport til Frende Livsforsikring AS 14. juni 2019) uttalt om organiseringen av kontrollfunksjonene at kontrollfunksjonene (andrelinjefunksjonene) bør rendyrkes for å sikre tilstrekkelig uavhengighet fra utøvende funksjoner (førstelinjefunksjoner), og at leder av den enkelte kontrollfunksjon organisatorisk bør være direkte underlagt daglig leder. Finanstilsynet har imidlertid akseptert at aktuarfunksjonen og risikostyringsfunksjonen integreres i én organisatorisk enhet så lenge dette ikke innebærer interessekonflikter. Interessekonflikter kan i hovedsak oppstå hvis risikostyringsfunksjonen også er gitt ansvaret for beregningen av de tekniske avsetningene som aktuarfunksjonen skal validere. Lederen av aktuarfunksjonen bør uansett organisering ha fullmakt og plikt til å rapportere direkte til daglig leder og styret.

7. Tilråding

Etter Finanstilsynets vurdering er det ikke behov for å nedsette en arbeidsgruppe for å vurdere aktuarenes rolle i forsikringsforetak og pensjonskasser. Det er etter Finanstilsynets vurdering heller ikke behov for å iverksette andre tiltak i lys av forslagene fra Den Norske Aktuarforening og Aktuarkonsulenters Forum.

For Finanstilsynet

Ann Viljugrein
direktør for bank- og forsikringstilsyn

Hege Bunkholt Elstrand
seksjonssjef

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.

Vedlegg: Kopi av Solvens II-forordningen art. 272 om aktuarfunksjonen i dansk versjon